

продовження експериментальних досліджень, спрямованих на вирішення багатогранних аспектів проблеми наступності дошкільної й початкової шкільної освіти, у тому числі наступності різних видів продуктивної діяльності дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку в умовах навчально-виховного комплексу “Школа – дошкільний заклад”.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М. Богуш; Авт. кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л. та ін. — К.: Видавництво, 2012. — 26 с.
2. Богуш А., Маліновська Н. Перші кроки грамоти: передшкільний вік / А. Богуш, Н. Маліновська. — К.: Слово, 2013. — 424 с.
3. Державна національна програма “Освіта”: Україна ХХІ століття. — К.: Райдуга, 1994. — 61 с.
4. Національна доктрина розвитку освіти // Дошкільне виховання. — 2002. — № 7. — С. 4–9.

References

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity / Naukovyi kerivnyk: A.M. Bohush; Avt. kol-v: Bohush A.M., Bielienka H.V., Bohinich O.L. ta in. — K.: Vydavnytstvo, 2012. — 26 s.
2. Bohush A., Malinovska N. Pershi kroky hramoty: peredshkilnyi vik / A. Bohush, N. Malinovska. — K.: Slovo, 2013. — 424 s.
3. Derzhavna natsionalna prohrama “Osvita”: Ukraina XXI stolittia. — K.: Raiduha, 1994. — 61 s.
4. Natsionalna doktryna rozvytku osvity // Doshkilne vykhovannia. — 2002. — № 7. — S. 4–9.

Одержано статтю: 18.08.2017

Прийнято до друку: 21.09.2017

УДК 376.54 : 372.3

DOI: 10.15330/esu.11.165-169

Надія Лазарович,

кандидат педагогічних наук, доцент, ДВНЗ
“Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника” (м.Івано-Франківськ, Україна)

Nadiya Lazarovich,

Candidate of pedagogical sciences (PhD),
Associate Professor, Vasyl Stefanyk Precarpathian
national university (Ivano-Frankivsk, Ukraine)
lazana@online.ua

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

COMPETENT APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF CHILDREN'S GIFTEDNESS PRESCHOOL AGE

У статті проаналізовано компетентнісний підхід до розвитку обдарованості дітей дошкільного віку. Обґрунтовано ефективність використання інноваційних технологій навчання у розвитку творчої обдарованості в ДНЗ. Наведено і проаналізовано основні завдання інноваційних технологій навчання дошкільників.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, обдарованість, творчі здібності, пізнавальна активність, інтерактивне навчання, проекти, методи, навчально-виховний процес, дошкільний вік.

The article analyzes the competence approach to the development of gifted children of preschool children. The efficiency of the use of innovative learning technologies in the development of creative talent in kindergarten. Are presented and analyzed the main tasks of innovative learning technologies preschoolers.

Key words: competence, competence approach, talent, creativity, cognitive activity, online training, projects, methods, educational process, pre-school age.

В умовах модернізації освіти в Україні серед першочергових завдань, спрямованих на підсилення ролі дошкільної освіти в сучасному освітньому просторі, є перехід до нового типу інноваційної освіти. Одним із шляхів оновлення змісту дошкільної освіти, узгодження їх із потребами сучасного суспільства, є орієнтація саме на компетентнісну парадигму освіти. Так, в дослідженнях науковців І. Беха, І. Зарубінської, О. Кононко, І. Рогальської наголошується на тому, що компетентнісний підхід орієнтує не тільки на передачу знань та соціального досвіду, а й на підготовку людини до розв'язання соціальних проблем у майбутньому, використання не застарілих знань, а випереджаючих, нетрадиційних дій. [6].

Мета статті: проаналізувати та обґрунтувати сутність компетентнісного підходу до освіти обдарованих дошкільників в процесі використання його інструментів в роботі з дітьми в дошкільних закладах. Матеріал зорієнтований на розвиток інтелектуально-творчого потенціалу особистості кожної дитини і дає можливість особливо обдарованим дошкільникам розвивати здібності в групі типового дошкільного закладу.

Аналіз сучасних науково-теоретичних джерел, в яких представлені погляди вітчизняних та зарубіжних вчених щодо видів дитячої обдарованості, дає нам підставу розглядати обдарованість як надзвичайно високий рівень здібностей в оволодінні процесами обробки, запам'ятовування та збереження інформації, спостережливості, гостроті, рухливості, швидкості, гнучкості мислення, багатій уяві та різноманітній обізнаності дитини [6]. Отож, науковими пріоритетами проблеми розвитку обдарованості стали вікові та особистісні особливості розвитку обдарованих дітей, методи розвитку здібностей дітей у інтелектуальній, академічній, творчій, художній, технічній діяльності, формуванні життєвих компетентностей в комплексі.

Під поняттям “компетентнісний підхід” в освіті сучасні науковці розуміють спрямованість освітнього процесу на формування основних компетентностей особистості. Виховання, яке розглядалося раніше як передача знань та ставлень від попередніх поколінь до майбутніх, виявилось нездатним задовольнити потреби сучасності. Очікування суспільства пов'язані сьогодні із формуванням життєздатної, гнучкої, особистості [4].

Організація навчально-виховного процесу в межах компетентнісного підходу як нового концептуального орієнтиру спрямовується на підготовку дитини до дій у різних ситуаціях сучасного швидкозмінного соціального світу та прийняття єдино вірного, найбільш доцільного для дитини рішення. Так, академік І. Бех зазначає, що підростаюче покоління поступово зіткнеться з необхідністю оволодіння наукою виживання на основі розвитку соціально-психологічних засобів пристосування до всіляких, у тому числі й екстремальних, ситуацій в умовах постійно змінного сучасного соціального середовища. [4].

Теоретичне обґрунтування компетентнісного підходу як методологічної основи організації дошкільної освіти вперше було висвітлено у Базовому компоненті дошкільної освіти. Зокрема, в ньому визначений найголовніший пріоритет у навчально-виховному процесі дошкільного закладу – “озброєння дітей наукою життя”. [4] Згідно Базового компоненту дошкільної освіти життєво компетентною дитиною можна вважати ту, яка має досвід розв'язання життєвих проблем, адекватно, конструктивно і ефективно поводить себе та приймає свідоме рішення в різних життєвих ситуаціях, є в них активним суб'єктом, проявляє власне “Я”, задовольняє соціальні та індивідуальні потреби.

Відповідно, протягом останніх років відбуваються значні зміни в дошкільній освіті. Існує тенденція до пошуку нових підходів до виховання та навчання, реалізації інноваційних напрямків у діяльності дошкільних навчальних закладів, вдосконалення її змісту, осучаснення навчально-виховних технологій, приведення їх у відповідність до вимог сучасного життя.

Нові технології навчання викликають особливий інтерес у педагогів. Саме застосування інновацій передбачає докорінні зміни існуючих стереотипів організації навчально-виховного процесу, його змісту, формуванню життєвих компетенцій.

Зміст Базового компонента дошкільної освіти побудовано відповідно до вікових можливостей дітей на основі компетентнісного підходу, тобто спрямованості навчально-виховного процесу на досягнення соціально закріпленого результату (заданої норми, вимог до розвиненості, навченості та вихованості дитини), що зумовлює необхідність чіткого визначення засвоєння дитиною змісту освітніх ліній (знає, обізнана, розуміє, вміє, усвідомлює, здатна, дотримується, застосовує, виявляє ставлення, оцінює), орієнтує освітян на цілісний і загальний розвиток дитини, підкреслює важливість закладання в дошкільному віці фундаменту для набуття у подальшому спеціальних знань та вмінь. Увага педагога має спрямовуватися на головні лінії розвитку фізичного, психічного та морально-духовного здоров'я, особистісних цінностей як своєрідного внутрішнього стрижня, ціннісної етичної орієнтації з формування навичок практичного життя, емоційної сприйнятливості та сприяння розвитку індивідуальності дитини.

Специфіка умов у Базовій програмі полягає у тому, що зміст компетентності у ній визначено в основних видах діяльності, в усіх формах активності дитини, у базових якостях особистості [4]. Отже, усвідомлення дитиною себе як творчо-обдарованої особистості повинно відбуватися в ігровій, комунікативній, пізнавальній, предметно-практичній та художній діяльності.

Дослідження педагогів і психологів показали, що розвиток творчої уяви дитини, її фантазії досягає свого піку у віці 3 – 6 років. Це вік, коли проявляється здатність до творчого розв'язання проблем, які виникають у тій чи іншій життєвій ситуації дитини [6].

Для реалізації освітніх технологій, які сприяли розвитку творчих задатків кожної дитини потрібно зробити навчання цікавим і пізнавальним, з визначеною і послідовною системою ігрових завдань та різних ігор, використовуючи цю систему, педагог міг би бути впевненим у тому, що в результаті він отримає гарантований рівень засвоєння дитиною того чи іншого предметного змісту.

До основних умов ефективного розвитку інтелектуальних здібностей дошкільників належать заохочування та стимулювання до запитань, які допомагають дитині розвивати та поглиблювати свої знання.

Зокрема в Базовому компоненті дошкільної освіти пізнавальна активність дошкільника характеризується здатністю цікавитися невідомим, виявляти готовність до розв'язання проблемних ситуацій, здійсненням елементарних мисленнєвих дій (аналіз, порівняння, синтез, узагальнення), оволодіння елементарними формами критичного мислення, творчої уяви, спостережливості, допитливості [1].

Найкращий спосіб розвивати в дитини дошкільного віку мисленнєві операції через діяльність у різних куточках або центрах. У них діти займаються парами, мікрогрупами або малими групами разом з вихователем. Важливо, щоб діяльність була рухливою, жвавою та енергійною, з проблемними запитаннями, Особливо доцільно здійснювати навчально-виховний процес з дітьми раннього віку в

інтерактивній формі. Таке навчання передбачає проведення дидактичних ігор та пошукових ситуацій [2].

Інтерактивні методи навчання вирішують методичні завдання: формування комунікативних вмінь; соціально-культурний розвиток особистості; розвиток мовлення дітей; формування цілісного сприймання світу, здатності розв'язувати сюжетні задачі, логічно міркувати; розвиток розумових здібностей, емоційно-вольової сфери, пізнавальної активності та самостійності, здатності до творчості, самовираження і спілкування; розвиток навичок взаємодії у сім'ї, колективі, суспільстві шляхом активного спілкування із соціальним оточенням, накопичення комунікативної діяльності [3].

Інструментом для вихователя у навчально-виховній роботі дошкільного навчального закладу може слугувати технологія розвитку творчої особистості Г.Альтшуллера. ТРВЗ включає в себе: механізми перетворення проблеми в образ майбутнього рішення, механізми придушення психологічної інерції, яка перешкоджає пошуку рішень, великий інформаційний фонд – концентрований досвід вирішення проблем [5]. Дидактичні можливості використання ТРВЗ у дошкільному навчальному закладі відбуваються у кілька напрямків: естетична діяльність, образотворче мистецтво, вигадкування казок, розв'язання казкових завдань.

Уміле та доцільне використання прийомів та методів ТРВЗ (метод фокальних об'єктів, мозковий штурм, синектика; усний лабіринт; асоціацій; пошуку причин і наслідків подій; створення дитиною власних дослідницьких проєктів) успішно допомагає розвивати у дошкільників винахідницьку кмітливість, творчу уяву, діалектичне мислення. Основна ідея технології полягає у тому, щоб переводити завдання з нижчого рівня складності на вищий. Для її успішної реалізації потрібно навчити дитину виявляти проблеми, з'ясовувати, чому легкі завдання розв'язуються просто, а важкі – складно[5].

Ще однією з ефективних технологій, що сприяють оновленню модернізації освітньої системи, є метод проєктів. Актуальністю вибору саме цієї методики для практики роботи дошкільних закладів полягає у спрямуванні педагогічної діяльності на розвиток у дітей пізнавальної активності, творчості, дослідництва, самостійного пошуку відповідей. Основним принципом реалізації проєктної технології є “занурення в проблему”, підпорядкованість всіх видів діяльності одній меті”[7].

Використання методу проєктів є однією з провідних умов розвитку дитячої допитливості, що виступає передумовою виникнення пізнавального інтересу, формування навичок здобуття інформації. У процесі життєдіяльності, організованої за методом проєктів, у дошкільників формуються основні базові якості особистості: самостійність, ініціативність, працелюбність, розсудливість, відповідальність, креативність.

Проєктування позитивно впливає на формування комунікативних навичок: вміння домовлятися, розподіляти обов'язки між однолітками, продумувати й обговорювати спільну діяльність, оцінювати результати роботи групи, орієнтуватися на особистий і колективний успіх, підвищити власний соціальний статус. Використання проєктної моделі освітнього процесу позитивно впливає на пізнавальний, креативний, соціально-моральний, емоційно-ціннісний розвиток вихованців[7].

Отож, зміна освітньої парадигми, спрямованої на набуття дитиною основ життєвого досвіду у дошкільному навчальному закладі, довела необхідність застосування компетентнісного підходу до процесу виховання і навчання обдарованих дошкільників. Формування творчо обдарованої особистості – складний і довготри-

вально процес, який вимагає посиленої уваги до пошуку найбільш ефективних засобів, форм, методів виховання починаючи з дошкільного віку – періоду закладення основ майбутньої особистості. Використання інноваційних педагогічних технологій забезпечить організацію системи роботи, яка дасть можливість комплексно формувати життєві компетенції в умовах сучасного дошкільного закладу.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: Ред. ж-лу “Дошкільне виховання”, 1999. – 59с.
2. Індивідуалізація виховання дошкільника.: Навчальний посібник/ Ладивір С.О., Пироженко Т.О. та ін. – К., 2007. – 152с.
3. Інтерактивні технології навчання: [наук.-метод. посібник] / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко; за ред. О.І.Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
4. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посіб. / Наук.ред.О.Л.Кононко. – К.: Ред. журн. “Дошкільне виховання”, 2003. – 243с.
5. Лазарович Н. Природа – джерело обдарованості. – Програма розвитку інтелектуальних і творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку. – Івано-Франківськ, 2006. – 31с.
6. Лазарович Н. Обдарованість у дошкільному віці: Навчально- методичний посібник. – Берегово, ПНВЗ “Галицька академія”, 2009. – 220с.
7. Лінник О. Роль творчих проєктів у процесі навчання дітей 6-7 років. // Дитячий садок. – 2004. – №8.
8. Новіцька Л. Моделювання проєктної технології в умовах навчально-виховного комплексу. // Дошкільний навчальний заклад. – 2008. – №2 (14)

References

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity v Ukraini. – K.: Red. zh-lu “Doshkilne vykhovannia”, 1999. – 59s.
2. Indyvidualizatsiia vykhovannia doshkilnyka.: Navchalnyi posibnyk/ Ladyvir S.O., Pirozhenko T.O. ta in. – K., 2007. – 152s.
3. Interaktyvni tekhnolohii navchannia: [nauk.-metod. posibnyk] / O.I.Pometun, L.V.Pyrozhenko; za red. O.I.Pometun. – K.: Vydavnytstvo A.S.K., 2004. – 192 s.
4. Komentar do Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity v Ukraini: Nauk.-metod. posib. / Nauk.red.O.L.Kononko. – K.: Red. zhurn. “Doshkilne vykhovannia”, 2003. – 243s.
5. Lazarovych N. Pryroda – dzherelo obdarovanosti. – Prohrama rozvytku intelektualnykh i tvorchykh zdibnostei ditei starshoho doshkilnoho viku. – Ivano-Frankivsk, 2006. – 31c.
6. Lazarovych N. Obdarovanist u doshkilnomu vitsi: Navchalno- metodychnyi posibnyk. – Berehovo, PNVZ “Halytska akademiia”, 2009. – 220s.
7. Linnyk O. Rol tvorchykh proektiv u protsesi navchannia ditei 6-7 rokiv. // Dytiachyi sadok. – 2004. – №8.
8. Novitska L. Modeliuvannia proektnoi tekhnolohii v umovakh navchalno-vykhovnoho kompleksu. // Doshkilnyi navchalnyi zaklad. – 2008. – №2 (14)

Одержано статтю: 21.08.2017

Прийнято до друку: 30.09.2017